

Okruhy požadavků a literatura ke státní závěrečné zkoušce z didaktiky pedagogiky pro navazující magisterské studium (prezenční i kombinovaná forma studia)

Program a obor studia: Učitelství pro střední školy a vyšší odborné školy (N 7510)
Učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší odborné školy

Akademický rok: 2018/2019

1. *Definovat* pojem didaktika pedagogiky jako hraniční vědní disciplínu (formulovat předpoklady pro její konstituování), *určit* didaktiku pedagogiky v systému pedagogických věd. *Vysvětlit* vztah pedagogiky a obecné didaktiky, vztah oborové didaktiky a speciálních didaktik (předmětová didaktika, metodika). *Objasnit* strukturu, předmět zkoumání a využívanou metodologii didaktiky pedagogiky. *Navrhnout* možnosti pedagogického výzkumu ve výuce pedagogiky. *Shrnout* všeobecné didaktické poznámky k vyučování pedagogiky. *Posoudit* postavení pedagogiky v obsahu středoškolského a vyššího odborného vzdělávání.
2. *Popsat* profilaci výuky pedagogiky na SŠ a VOŠ. *Specifikovat* profil absolventů SŠ a VOŠ s vyučovacím předmětem pedagogika. Rámcové vzdělávací programy (RVP pro střední odborné vzdělávání: *popsat* jeho funkci a praktické využití jako základního kurikulárního dokumentu v současném výchovně vzdělávacím systému), školní vzdělávací program (ŠVP). *Objasnit* koncepci současné střední školy. Školní učební plán v ŠVP. Učební osnovy předmětu pedagogika v ŠVP. *Vysvětlit* tvorbu časově tématického plánu a posoudit úskalí jeho tvorby. *Vyjmenovat* používané učebnice a *vysvětlit* jejich funkci ve vzdělávacím procesu, posoudit současnou literaturu pro učitele a žáky předmětu pedagogika.
3. Výchovné cíle SŠ a VOŠ (celkové zaměření školy). Didaktická analýza – struktura učiva v předmětu pedagogika, vymezení vzdělávacích cílů (kognitivních, psychomotorických a afektivních). Didaktická analýza zvoleného tématu v předmětu pedagogika. Taxonomie učebních úloh např. dle B. S. Blooma.
4. Didaktická transformace ve výuce předmětu pedagogika. Způsoby snižování obtížnosti učiva v předmětu pedagogika. Didakticky transformujte Vámi vybrané téma z učiva pedagogiky a demonstруйте na konkrétních ukázkách z tohoto tématu možné způsoby snižování obtížnosti učiva.
5. Příprava učitele na vyučování předmětu pedagogika. Tradiční a konstruktivistický přístup k vyučování (dichotomie modelů vyučování z hlediska přístupů k učení žáka). Předložte Vámi připravenou vyučovací hodinu pedagogiky, která bude dokumentovat Vámi zvolený přístup. Odůvodněte a obhajte zvolený postup. Vlastnosti učitele pedagogiky a problémy spojené s realizací výuky.

6. Organizační formy výuky předmětu pedagogika. Které vyučovací formy využíváme nejčastěji ve vyučování pedagogiky? Jednotlivé formy charakterizujte z pohledu učitele a žáka. Typologie vyučovacích hodin. Vyučovací hodina základního typu (fáze a jejich časové rozvržení). Časová a věcná koordinace výuky. Problematika expozice učiva. Fixace a aplikace učiva, kontrola jeho osvojení.
7. Výukové metody ve výuce pedagogiky. Kritéria klasifikace metod a jejich uplatnění ve výuce pedagogiky. Slovní, názorné a aktivizační metody výuky a jejich zaměření k aktivní, samostatné a tvořivé práci žáků. Metody pro fixaci a opakování učiva: předložte Vámi připravenou vyučovací hodinu pedagogiky, která bude obsahovat systém úkolů k procvičení a upevnění učiva.
8. Projektová výuka a její význam ve výchovně-vzdělávacím procesu. Vysvětlete postup práce při tvorbě projektu vycházejícího z tématu pedagogiky. Charakterizujte projekt jako pedagogickou kategorii. Na ukázce demonstруйте fáze projektu. Porovnejte projektovou výuku s tradiční výukou ve škole.
9. Charakterizujte možnosti a způsoby hodnocení (evaluace) žáků. Porovnejte různé způsoby hodnocení a s ním spojené klasifikace. Vysvětlete, jak budete prakticky uplatňovat zásady klasifikace v předmětu pedagogika. Charakterizujte motivační funkci hodnocení.
10. Didaktické testy. Uveďte typy didaktických testů, jejich vlastnosti, možnosti a limity využití ve vyučování pedagogiky. Na ukázce Vámi připraveného didaktického testu z vybraného tématu pedagogiky demonstруйте zásady tvorby didaktických testů.
11. Proces fixace znalostí. Učební styly žáků a možnosti jeho změny. Teorie učení a formulace základních didaktických zásad vedoucích k efektivnosti výuky. Analyzujte jednotlivé didaktické zásady a jejich aplikaci ve vyučování pedagogiky.
12. Pozorování a hodnocení výuky. Teoretické a empirické metody hodnocení výchovně-vzdělávacího procesu. Hospitace ve vyučovací hodině pedagogiky. Záměry hospitačních činností. Fáze, charakteristika a výstup hospitačních činností. Hospitační archy.
13. Sebereflexe a sebezdokonalování v pedagogické činnosti učitele. Rozhodování v pedagogické praxi učitele a jeho problémy. Učitelovo pojetí výuky. Autorita učitele.
14. Psychodidaktické teorie a jejich charakteristika, význam pro vyučovací proces (J. Piaget, L. Vygotskij, J. Bruner).
15. Mezipředmětové vztahy v rámci vzdělávacích oblastí RVP, průřezová témata RVP a možnosti jejich realizace, přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka, obsahová integrace předmětů do vzdělávacích oblastí. Klíčové kompetence žáků v ŠVP.
16. Vzdělávací strategie, programy a koncepce ŠVP. Činnostní vyučování. Pedagogický konstruktivismus. Kooperativní vyučování. Individualizace a humanizace vyučování. Zážitková pedagogika. Inkluzivní vzdělávání. Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Integrovaná tematická výuka. Otevřené vyučování. Globální výchova. Začít spolu. Zdravá škola. Komunitní škola. Živá škola. Tvořivá škola.

Doporučená literatura k tématickým okruhům:

- BELZ, H., SIEGRIST, M. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0846-4.
- BLÍŽKOVSKÝ, B., KUČEROVÁ, S., KURELOVÁ, M. A KOL. *Středoevropský učitel na prahu učící se společnosti 21. století*. Brno: Konvoj, 2000. ISBN 80-85615-95-9.
- CANGELOSI, J. *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál, 1994.
- ČAPEK, R. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.
- FILOVÁ, H., MAŇÁK, J., STRACH, J., ŠIMONÍK, O., ŠTÁVA, J., ŠVEC, V. *Vybrané kapitoly z obecné didaktiky [Filová, 2002]*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2798-3.
- JANÍK, T., MAŇÁK, J.; KNECHT, P. *Cíle a obsahy školního vzdělávání a metodologie jejich utváření*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-194-2.
- KALHOUS, Z., OBST, O. *Didaktika sekundární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0599-7.
- KALHOUS, Z., OBST, O. A KOL. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- KAŠOVÁ, J. *Jak na projekty ve výuce. Příručka ke vzdělávacímu kurzu Efektivní výukové metody - projektové vyučování*. 2008.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2006.
- MAŇÁK, J.; ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- MAŇÁK, J., KLAPKO, D. (ed). *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-124-3.
- MAREŠ, J. *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-246-7.
- PASCH, M. A KOL.: *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině. Jak pracovat s kurikulem*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-127-4.
- PIKE, G., SELBY, D. *Cvičení a hry pro globální výchovu I a II*. Praha: Portál 2000.
- PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2000.
- PODLAHOVÁ, L. *Ze studenta učitelem. Student – praktikant – začínající učitel*. Olomouc: UP, 2002. ISBN 80-244-0444-3.
- PODLAHOVÁ, L. *První kroky učitele*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-474-8.
- PODLAHOVÁ, L. a kol. *Učitel sekundární školy I, 2*. Olomouc: UP, 2007. ISBN 978-80-244-1828-5 (1. díl), ISBN 978-80-244-1829-2 (2. díl).
- PRŮCHA, J. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-8178-621-7.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha: TRITON, 2006. ISBN 80-7254-712-7.

SILBERMAN, M. *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování. Osvědčené způsoby efektivního vyučování.* Praha: Portál, 1997.

Slavík, J. *Hodnocení v současné škole. Východiska a nové metody pro praxi.* Praha: Portál, 1999.

ŠIKULOVÁ, R., MULEROVÁ, L. *Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství.* Ústí nad Labem: UJEP. 2003. ISBN 80-7044-365-0.

ŠIMONÍK, O. *Úvod do školní didaktiky.* Brno: MSD, 2003. ISBN 80-86633-04-7.

ŠTURMA, J. *Didaktika pedagogiky.* Hradec Králové: Gaudeamus, 1993.

ŠVEC, V. a kol. *Praktikum didaktických dovedností.* Brno: Ped. fakulta MU 1996.

ŠVEC, V., FILOVÁ, H., ŠIMONÍK, O. *Praktikum didaktických dovedností.* Brno: MU, 2003. ISBN 80-210-2698-7.

VALIŠOVÁ, A., SINGULE, F., VALENTA, J. *Didaktika pedagogiky.* Praha: SPN 1990.

Součástí SZZ je předložení „Přípravy na hodinu pedagogiky“.

Student ke státní závěrečné zkoušce přinese seznam studijní literatury, kterou prostudoval, portfolio k vybranému okruhu. Ke studiu lze využít i jiné nosiče informací, ale v seznamu literatury je třeba citovat podle bibliografické normy ISO 690.